

I

Ať už se člověk staví k životu jakkoli, rychle mu dojde, že se jedná o dosti zvláštní záležitost. Dá se předpokládat, že jsi úředník, vyděláváš 3 000 marek, musíš živit ženu, s níž jsi v počestnosti zplodil tři děti (dvě děvčátka a jednoho chlapce) a politicky zastáváš liberální světonázor. Přijde ti zatěžko na okamžik přerušit zaběhlý režim – Žena ti už hrozí všemi prostředky své dobře promazané duše, děti křičí (tatí, tatí), nadřizený nejeví ani zbla pochopení pro tvé intelektuální rozpoložení – ale jednou, jednou i pro tebe, můj milý, nastane hodina, kterou budeš s neoprávněným pohnutím mysli nazývat svojí hodinou: dojde ti, že tenhle život, a zvláště pak tenhle tvůj život, není nic jiného než pusté opojení, brutalita bez konce, věčný boj o to, aby sis sám sobě všechno akorát ještě víc pokazil. A navíc se tomu ani nepodivíš, vmžiku si tento nanejvýš důležitý poznatek přiřadíš ke svému buržoaznímu vyznání a hned na to učiníš

gesto: kde mám kávu – nebo – nechte tatínka chvilku na pokoji, musí si přečíst noviny. Obličej se ti leskne, jako by byl natřený lakem, a kalhoty se ti napínají kolem dobře živené mrtvoly. Přece ale ještě jednou, možná právě poté, co si vypiješ láhev piesportského nebo rauenthalského Kesselringu, se ti vrátí vzpomínka na ony minuty, v nichž jsi toho o životě věděl víc a takříkajíc se ti dostalo třaskavého poznání. Najednou tě začnou rajcovat kurvy s dlouhýma nohama, bílý dům se promění v bílé zvíře, v koně neslýchaných barev. Nadáváš, žereš a nadáváš – zase se ti vrátil život.

Panu doktoru Walteru Billigovi se vedlo podobně, a přece úplně jinak. K tomu, aby člověk pocítil zhnušení, když ho lidi oslovují pane dr., patří jistý stupeň inteligence. Hospodyně to dělá z vypočítavosti, žebrák z prohnanosti, oficiální místa z hlouposti a lidi z lhostejnosti. Někdo na tebe na ulici houkne: „Okamžik, pane dr.!“ A Billig se otočí. Je hodně nervózní. Mrzák volá hrbáče. Nenávidějí život a klidně by svými berlemi umlátili všechny děti na ulici. Jeho titul je nicméně zadrží a pomatení mysli v něm správně vidí překážku. Titul je jejich chtíčem a nevěstincem – krátí čas a nahrazuje ženu. Billig, který se věcmi zabývá sám za sebe, to chápe a začne běsnit. Vzteky bloumá ulicemi, vidí v nich objekt své zlosti, naráží do tramvajů, klopýtá před koňmi zapřaženými do

plně naložených omnibusů, až nakonec přistane ve třetí třídě podzemky, kde si vyčerpaně a našťavaně sedne. Čistou náhodou se dostane k sobě do bytu, kde ho přivítá hospodyně s roztaženýma nohama a posměšným obličejem. Billig se podobá hrdinovi od Poea, který bez dechu bloumá křížem krážem nočním Londýnem, skoro se pozvrací a pak se zkřiveným obličejem vrazí do idiotského davu, s rozčileným výrazem se z něj vymaní, vzpomene si na sny, kdy byl nucen bojovat tupou paží proti obrovi, chvátá dál, klopýtne a zařve. Hospodyně, která chce vždycky zastupovat mateřskou duši, praví: „Poslechnou, doktůrku – mohli by se přece chovat kapánek rozumně – oddělej si pořádně práci od zábavy – dyť jsou takovej mladík, a přitom furt napůl spěj.“ Billig to už neposlouchá. Cítí se jako fetišista ujetý na prádélko, který má jen vedlejší zaměstnání jako syndikus v A. Y. K. Ca. Přehrabal se ve velkém prádelníku, který zakrývá nejširší stěnu v jeho pokoji – materializace nejneuvěřitelnějších duchů, bílý les se vzácnými kladivouchy, lední jeskyně se svatými ohni, z nichž může vybuchnout sopka. „Čím je skořápka bez plodu?“ říká si osel – „čím je slupka bez ženy?“ „Všechno může být,“ odpoví blažený polospánek, – „všechno může být – pokud to vyžaduje fantazie. Stejně jako se Afrodita zrodila z pěny, i žena se zrodila z prádla. Ono vdechnutí jejího těla je víc

než gestem ruky. Ukazuje mi proklatě pohnuté krajiny, kde už neexistují strnulé tvary. Šaty se vinou a záhyby zpívají.“ Extáze doktora Billiga trvala čtvrt hodiny a pak najednou odhodil oblečení a chvíli cvičil podle Müllerova systému. Otevřel okna dokořán, zahrady byly celé rozkvetlé. Někde zrovna dostávalo dítě výprask a odjinud se ozývalo láteření jakési ženy. Hospodyně zaklepala, zrovna když si Billig oblékal rajtky. Pravila: „Poslechnou, takovej mladík, a přitom furt napůl spěj. Skutečně by si měli líp rozdělit život, pane doktor.“ Billig, který se věcmi zabýval sám za sebe, uměl mlčet. Tahle šlamastyka by nejednoho přivedla k zoufalství – nicméně Billig byl člověk heroický. V kuchyni objevil trhací kalendář, na kterém stálo velkými červenými písmeny jméno Anny. Vzpomněl si na Anny, dceru od hospodyně, a okamžitě mu na mysli vytanula Anny, pětiletá klisna, kterou právě jeho přítel Callius nechal klusat v jízdárně v Hoppegarten. A to náhle rozhodlo, vyřinul se plán. V tramvaji potkal doktora Ohrmanna, který se právě vrátil ze svatební cesty a celý rozzářený vykládal o svém novém bytu. Billig se zlomyslně pousmál. Druhého muže to tak zmátlo, že zmlkl a zalezl hluboko do záhybů svého vycházkového obleku. Billig také potkal kokotu Kitty, která svého času vyvíčila mluvícího psa, a teď se u ní doma nad postelí dalo obdivovat osvědčení, které jí udělovalo uznání

jistého významného výboru, že je chovatelkou první třídy. Když si Billig na tento dobrodružný úkaz vzpomněl, od srdce se zasmál. Billig dále potkal vrchního číšníka Mr. Wengse, který před válkou vlastnil mýdlovou rafinerii v Manchesteru, jistou dobu pobýval v Ruhlebenu a teď se živil tím, že pod rukou prodával lístky na chleba. Chtěl Billigovi, který spěšně prošel kolem něj, ještě něco strčit do kapsy, aby si ho zavázal, ale nepodařilo se mu to. Vlak na závoďišťe byl tak napěchovaný, že lidské hlavy a údy přetékaly z oken ven. Ve velké škatuli z vlnitého plechu ječely píšťalky. Jedna lokomotiva nečekaně vypustila všechnu páru a nato se vnitřek proměnil v jednu velkou plovárnu. Billig zřetelně slyšel plácání plavců ve vodě a pak na hladinu s plesknutím dopadl těžký předmět, až lidé zděšením vykřikli. Billig musel jisté tlusté ženě uštedřit ránu do žaludku, než po dlouhém hledání v přeplněném vagonu našel místo. Ze začátku tam byla tma, oči si však rychle přivykly na světlo. Jakýsi drzý chlapeček se školní čepicí ustavičně pískal: Tluče bubeníček, tluče na buben – až ho nakonec Billig, který se ocitl na pokraji šílenství, nakopl do zadku. Dítě se rozkřičelo, jako by ho na nože brali. Matka začala štvát lidi proti Billigovi – „takovej nevzdělanej hrubián! No, ano – choděj si po světě s výrazem vzdělance – ale když na to přijde, napadaj malý děti. Emilku, jen si pískej, jak je ti libo.

Pískání nikdo nikomu zakazovat nemůže. Jestli se to pánovi nelíbí, ať si z vagonu vystoupí.“

Úplně vzadu na lavici vedle krabice podobné rakvi seděli dva lidé, kteří se okamžitě přidali na Billigovu stranu. Jednalo se o Lilly a Fritze, geniální taneční pár z varieté ve Wintergarten. Billig se na ně ale nehodlal odvolávat, neboť věděl, že využijí každé příležitosti, aby ho pumpli o peníze. Vzduch byl tak hutný, že by se jím člověk mohl bez vlastního přičinění udusit. Sedělo se v podzemní hrobce, kterou občas prozářily pochodně – sirky, kterými se zapalovaly doutníky. Zelené trávníky mu dodaly klidu – s vítanou únavou posuzoval oblečení žen, jež se tu pohybovaly s předstíranou energií. Pak ale z výšky zazvonilo, Billig hledal Takahašiho, žokeje dr. Calliuse. Takahaši byl od narození Japonec; tzn. jeho matka nemohla popřít svůj berlínský původ. Jeho otec pocházel od úpatí Fidži – samotný Takahaši zůstal jako klišé veškerých japonských svérázností obdivuhodný. Stál se zkříženýma nohama, kouřil marylandku (Callius mu marylandky obstarával s jistým nasazením života – ale pro to, aby si ten mužík udržel dobrou náladu, se toho muselo udělat hodně) a usmíval se, měl tak proklatě zlověstný úsměv, že Billiga přepadly všechny vzpomínky na tradiční ničemnosti Japonců, a tak se rychle odporoučel a zmizel. Z dálky ještě doléhal smích té opičky: Hihih! „Zvláště se

tě to dotýká, Billigu,“ řekl si Billig, „jak jsou všichni ti lidi nepřátelští a plní hnusu a zlosti. Takahaši dřív býval čeledínem v Tattersallu a často ode mě dostával pět marek jako spropitné.“ Vtom Billig na svém rameni ucítil pevnou ruku, která jako by mu chtěla sdělit: „Jménem zákona“ – ale byl to jen Callius, zalitý sluncem, s křiklavou kytičkou v klopě, s nádherně šedými kalhotami a šedým cylindrem, který vzbuzoval rozruch na všech sportovištích Old England, – který k Billigovi přistoupil zezadu. „Viděl jste už Anny?“ zeptal se s obdivuhodnou jistotou. „Jak jste světzaný a veselý,“ prohlásil čestně a sentimentálně starý dobrý Billig, který se rozpomenul na všechny útrapy, překážky a přiznání, které ho nakonec dovedly do Hoppegarten. „Ukážu vám Anny – uvidíte, v jaké je formě.“ Vešlo se do stáje, v níž se čeledíni činili s podlahou a nádobím. Vzduch byl jako ve skleníku. Na těžkých fošnách čadily petrolejové lampy. „Tak tady ji máte,“ prohlásil Callius. Hlas se mu vítězně zlomil a červeň mu vyšplhala z tváří ke spánkům a vlasům. Byl to skutečně kůň, jaký se jen tak nevidí, se zlatou srstí, každyčkový sval měl napjatý, jeho vztyčený krk připomínal stonek velkých tropických květin, spěnky měl tak jemné a útlé, jako mají vyřezávané panáčky z Norimberku, se kterými si hrají děti. Z očí a nozder však sálala zlost. „Už jste někdy viděl,“ zeptal se Callius, „takové zvíře cválat?